

Storstadsregionernas arbetsmarknad

Befolkning, sysselsatta och
arbetslösa över en konjunkturcykel (2007-2018)

Författare: Victor Tanaka

#Arbetsförmedlingen analys 2020:9

Innehåll

1	Sammanfattning	4
2	Inledning	5
3	Jobbtillväxten koncentrerad till landets tre storstadsregioner	5
4	Tjänstesektorn viktigaste källan till nya jobb	7
5	Befolkningstillväxtens påverkan på de regionala arbetsmarknaderna	10
6	Arbetslösheten har ökat mest i Stockholms- och Malmöregionen	12
7	Matchningsproblem bakom den höga arbetslösheten i Malmöregionen	13
8	Avslutande slutsatser	16
	Referenser	19
	Bilagor	20
	Bilaga 1: Storstadsregionernas definition (SCB, 2005)	20
	Bilaga 2: Arbetskraftsdeltagande, sysselsättningsgrad och relativ arbetslöshet .	20
	Bilaga 3: Arbetslöshetens struktur och utveckling	21
	Bilaga 4: a- och b-effekten på relativa arbetslösheten (Tabell 4)	21

1 Sammanfattning

Sveriges tre storstadsregioner har dominerat skapandet av nya jobb i Sverige mellan år 2007 och 2018. De klarade sig förhållandevis bra under finanskrisen och flyttflöden bland inrikes födda har gjort att den totala befolkningsökningen varit nästan helt koncentrerad till storstadsregionerna. Tjänstesektorerna och byggsektorn har bidragit med nya jobb också utanför storstadsregionerna men tillväxttakten har varit mycket starkare i storstadsregionerna, där den privata tjänstesektorn varit den viktigaste källan till nya jobb. Stockholmsregionen har haft den starkaste sysselsättningstillväxten under perioden och är den enda regionen där antalet sysselsatta faktiskt ökade under finanskrisen. Den privata tjänstesektorn och byggsektorn växte mycket kraftigt i huvudstadsregionen, vilket vägt upp mot en svag industri under slutet av perioden. Göteborgsregionen har också haft en bred och stark sysselsättningstillväxt, som hjälpts av att industrin jämförelsevis klarat sig mycket bra. I Malmöregionen har sysselsättningstillväxten varit något svagare, tyngt av att byggsektorn och framförallt industrin haft en sämre utveckling än riksgenomsnittet. Däremot har den offentliga sektorn vuxit allra mest i Malmöregionen.

Storstadsregionerna har också stått för en oproportionerligt stor del av ökningen av antalet arbetslösa. Även om sysselsättningsgraden i Sverige ökat mellan konjunkturtopparna 2007 och 2018 har arbetslösheten ökat kraftigt under samma period. Stockholms- och Malmöregionen ligger bakom den anmärkningsvärt stora ökningen för storstadsregionerna, medan den procentuella ökningen av arbetslösa i Göteborgsregionen är långt lägre och i nivå med den utanför storstadsregionerna. Stora inflyttningsflöden av inrikes födda är en viktig förklaring till den starka ökningen av antalet arbetslösa i Stockholms- och Malmöregionen, vilket främst gäller Malmöregionen och i synnerhet den yngre delen av dess befolkning. Inflyttningen av inrikes födda till Stockholms- och framförallt Malmöregionen har haft svag koppling till den regionala efterfrågan på arbetskraft. I Göteborgsregionen och utanför storstadsregionerna har antalet inrikes födda arbetslösa minskat. Den utrikes födda delen av befolkningen har istället ökat kraftigt och står bakom nästan hela den totala ökningen av antalet arbetslösa i Sverige 2007-2018. Men arbetslösheten bland utrikes födda har ökat betydligt mer utanför storstadsregionerna. Befolkningsökningen är dock inte huvudförklaringen till arbetslöshetens ökning. Den viktigaste orsaken är att en mycket större *andel* utrikes födda var arbetslösa 2018 jämfört med 2007, även i men främst utanför storstadsregionerna.

Såväl bland inrikes som utrikes födda framstår en svag koppling mellan flyttflöden och den regionala arbetsmarknadens behov som en viktig drivkraft bakom arbetslöshetens utveckling 2007-2018. Bland utrikes födda har befolkningsökningen varit starkast utanför storstadsregionerna, trots att arbetslösheten var högst där redan i början av perioden. Arbetslöshetens ökning bland inrikes födda har istället varit koncentrerad till Stockholms- och Malmöregionen, under en period då den här delen av Sveriges befolkning både minskat i antal och fått högre utbildningsnivå.

2 Inledning

Regionala skillnader på arbetsmarknaden tenderar att vara bestående, även när det finns goda möjligheter till rörlighet, som mellan regioner i ett och samma land (se till exempel OECD (2005) eller Vega and Elhorst (2016)). Skillnader i exempelvis befolkningens ålderssammansättning och utbildningsnivå, eller i den produktivitet, lönesättning och sysselsättningstillväxt som kännetecknar den regionala arbetsmarknaden, kan befästa skillnader i arbetslöshet över tid och rum (Zeilstra and Elhorst (2014)). En internationell trend de senaste decennierna visar inte minst att skillnaderna ökar mellan ”stad” och ”land”, med urbanisering, ekonomiska kriser, näringslivspolitik och skillnader i näringslivets sammansättning som drivande faktorer (se till exempel Gardiner et al. (2013) och Martin (2012)). Storstadsregioner har blivit den självklara ekonomiska drivkraften i moderna samhällen.

Fokus i den här rapporten är på arbetsmarknaden i Sveriges tre storstadsregioner. Syftet är att studera arbetsmarknadens utveckling under perioden 2007-2018, både när det gäller skillnader mot övriga Sverige liksom inbördes skillnader i utvecklingen för Stockholms-, Göteborgs- och Malmöregionen. Perioden fångar en hel konjunkturcykel; från toppen av en högkonjunktur, genom finans- och skuldcrisen, till 2010-talets avslutande år med rekordstark befolkningstillväxt och ny högkonjunktur. I avsnitt tre till fem studeras två centrala variabler på arbetsmarknaden, befolkningens och sysselsättningens utveckling. Inte minst i Sverige har urbanisering och befolkningstillväxt varit fundamentala skeenden i samhällsutvecklingen, under en period då invandringen avvikit från det historiska mönstret, både vad gäller storlek och fördelningen mellan stad och land. Befolkningstillväxten och finanskrisen är två viktiga förklaringar till hur sysselsättningstillväxten utvecklats 2007-2018. I avsnitt sex och sju studeras arbetslöshetens utveckling, där Stockholms- och framförallt Malmöregionen stått för en påfallande stor andel av ökningen. Samtidigt ser den strukturella arbetslösheten ut att ha ökat i Sverige, i såväl storstadsregionerna som övriga riket. Avsnitt åtta avslutar med en kort diskussion kring den svaga matchning som ser ut att ha präglat svensk arbetsmarknad under den studerade perioden.

3 Jobbtillväxten koncentrerad till landets tre storstadsregioner

Perioden 2007-2018 fångar i stort sett en hel konjunkturcykel. 2007 nådde svensk ekonomi toppen på den senaste högkonjunkturen, strax före finanskrisens utbrott, och under förra året passerades den senaste högkonjunkturens topp. BNP-tillväxten 2007-2018 har präglats av finanskrisen och den utdragna lågkonjunktur som ekonomin då drogs in i. Den ekonomiska tillväxten i Sverige har varit påtagligt svagare under perioden jämfört med föregående konjunkturcykel, även när man i den

inkluderar 1990-talskrisen.¹ Jämfört med 1990-talet och 2000-talet fram till finanskrisen har svensk ekonomi under 2007-2018 präglats av stabila, historiskt höga nivåer på hushållens konsumtion, efter successiva ökningar under 1990- och 2000-talet. Men i lågräntepolitikens spår är det investeringarna i ekonomin som sticker ut som en viktig drivkraft bakom den ekonomiska tillväxten 2007-2018. Från mitten av 2010-talet, i samband med att befolkningstillväxten nådde rekordnivåer, gäller det även den offentliga konsumtionen. Även om nettoexporten fortsatt varit positiv varje år från 2007 till 2018 har den blivit allt mindre under perioden. Det är en påtaglig skillnad mot den starka tillväxten i nettoexport som Sverige presterade under både 1990-talet och 2000-talet fram till finanskrisen.²

Kombinationen stark befolkningstillväxt och flyttflöden från land till stad har inneburit att Sveriges storstadsregioner spelat en central roll i den ekonomiska utvecklingen 2007-2018. Under perioden ökade antalet sysselsatta³ i Sverige med över 426 000 personer, en ökning med nästan tio procent. Storstadsregionerna⁴ som finns etablerade kring Stockholm, Göteborg och Malmö kommun har stått för mer än tre fjärdedelar av samtliga nya jobb (se Tabell 1). Enbart Stockholmsregionen stod för halva jobbtillskottet i Sverige, trots att tillväxttakten i regionen kring huvudstaden dämpades påtagligt mot slutet av perioden. Även i Malmö- och Göteborgsregionen har tillväxten varit betydligt högre än utanför storstadsregionerna, i synnerhet i Göteborgsregionen under periodens avslutande år. Under perioden 2008-2018 var sysselsättningstillväxten i de tre storstadsregionerna (+ 17 %) mer än tre gånger större än i övriga svenska kommuner (+ 5 %).⁵ I ”mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner”⁶ var antalet sysselsatta i stort sett oförändrat (+ 0 %).

Finanskrisen (2008-2009) drabbade Sveriges alla regioner men i Stockholmsregionen ökade antalet sysselsatta, om än marginellt (+ 0,2 %). Stockholms län, som sammanfaller med kommunerna i Stockholmsregionen, är det enda länet där sysselsättningstillväxten var positiv under 2008 och 2009. Regionen klarade sig därmed bättre än Malmöregionen (- 1,4 %) och inte minst jämfört med Göteborgsregionen (- 2,8 %). Särskilt hårt drabbades arbetsmarknaderna utanför storstadsregionerna (- 4,9 %). Förlusten av jobb inom industrin och den offentliga

¹ Enligt Konjunkturinstitutet (2018: 78) var Sverige i en lågkonjunktur 1991/1992-1999/2000 och under en kort period kring 2005. Föregående konjunkturcykel kan därmed definieras mellan konjunkturtopparna 1990 och 2007, där den lokala konjunkturtoppen 2000 och den korta lågkonjunkturen 2005 beaktas som delar av den avslutande högkonjunkturen, 2000-2007.

² Beskrivningen av den ekonomiska utvecklingen i Sverige bygger på av författarna bearbetad data som hämtats (190403) från <http://prognos.konj.se/PXWeb/pxweb/sv/SenastePrognosen/?rxid=ea6dff38-b9ec-44c8-9b7d-fda07a703d20>.

³ Förvärvsarbetande är det formella begrepp som används i den årliga registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS, SCB) för att beskriva sysselsättningen i Sverige.

⁴ SCB:s definition. I rapporten syftar Stockholms-, Göteborgs- och Malmöregionen till Stor-Stockholm, Stor-Göteborg respektive Stor-Malmö. Se Bilaga 1.

⁵ På grund av sekretessregler grupperas en betydande andel av de förvärvsarbetande i Rams (SCB) under kategorin *Okänd verksamhet* vid statistikuttag på kommunnivå från och med 2008. Det gäller särskilt mindre kommuner samt näringarna *Jordbruk, skogsbruk och fiske, Tillverkning och utvinning* och delar av den privata tjänstesektorn. Därför redovisas perioden 2008-2018 vid branschjämförelser i Tabell 1. På riksnivå och årsbasis ökade de förvärvsarbetande i Rams (SCB) marginellt (+ 0,2 %) mellan 2007 och 2008, men finanskrisen fick starkt genomslag på svensk arbetsmarknad under både 2008 och 2009.

⁶ Definitionen är hämtad från Sveriges kommuner och regioners (SKR:s) kommungruppsindelning, kategori C.

sektorn i Sverige summerade till i stort sett hela den totala sysselsättningsnedgången under finanskrisen, motsvarande nästan tre fjärdedelar respektive nästan en fjärdedel.

Tabell 1: Sysselsättningens utveckling efter regioner och näringar, tillväxt i faktiskt antal och som andel av riket (år 2007-2018) samt procentuellt (2008-2018).

	Stockholmsreg.	Göteborgsreg.	Malmöreg.	Storstadsreg.	Ej storstadsreg.	Riket
Total Δ (faktisk)	204 382	75 637	42 872	322 891	103 305	426 196
- andel av Riket	0,48	0,18	0,10	0,76	0,24	1,00
Total Δ (%)	18	16	14	17	5	10
- Jord- och skogsbruk m m	-15	-18	-19	-17	-19	-19
- Industri, m m	-17	-2	-25	-12	-20	-18
- Byggverksamhet	32	26	19	29	17	21
- Privata tjänster	22	20	17	21	10	16
- Offentliga tjänster	21	21	26	22	13	16

Källa: SCB. **Anmärkning:** Δ står för förändring. På grund av tidsseriebrott 2007/2008 är inte utvecklingen på branschnivå jämförbar mellan 2007 och senare år. Därför avses perioden 2008-2018 när det gäller procentuell tillväxt (se fotnot 5).

Återhämtningen efter finanskrisen (2009-2018) har kännetecknats av en geografiskt mer balanserad jobbtillväxt. Storstadsregionerna har fortsatt att dominera jobbskapandet, trots att endast drygt fyra av tio av alla jobb i Sverige var lokaliserade där i slutet av 2018. Men med finanskrisens nedgång exkluderad från perioden stod storstadsregionerna för sex av tio nya jobb i Sverige, 2009-2018, jämfört med nästan åtta av tio 2007-2018. Under 2014-2018 tog tillväxten fart och Sverige gick mot slutet av 2015, efter en utdragen lågkonjunktur, in den senaste högkonjunkturen. 2014-2018 minskade storstadsregionernas andel av jobbtillväxten ytterligare, men Stockholmsregionen, Göteborgsregionen och Malmöregionen stod fortfarande för en majoritet (55 %) av alla nya jobb.

4 Tjänstesektorn viktigaste källan till nya jobb

Finanskrisen och i första hand nedgången inom industrin hade stor påverkan på efterfrågan på svensk arbetsmarknad i slutet av 2000-talet. En viktig faktor bakom återhämtningen under 2010-talet har varit den ökande folkmängden i Sverige, som ökat den totala efterfrågan på bostäder, varor och tjänster. Befolkningstillväxten tog fart redan innan finanskrisen och varje år sedan 2014 har det presterats historiskt starka tillväxtsiffror. Bland de fem övergripande näringskategorierna i Tabell 2, nedan, är det följaktligen byggsektorn samt den privata och offentliga tjänstesektorn som stått för ett positivt jobbtillskott 2008-2018. Alla tre näringskategorierna innehåller verksamheter med uppenbar koppling mellan den lokala befolkningstillväxten och den lokala verksamhetens behov av arbetskraft.⁷

⁷ Framförallt gäller det tjänstesektorn, eftersom en tjänst kännetecknas av att den produceras och konsumeras vid samma plats och tidpunkt. Det ger en omedelbar koppling mellan den lokala efterfrågan som verksamheten möter och den lokala efterfrågan på arbetskraft som det resulterar i. För byggverksamhet är inte kopplingen lika stark, men i regel betydligt starkare än den mellan exempelvis industrins produktion och konsumtion av varor.

Sammantaget har tjänstesektorn stått för en ökning av antalet sysselsatta som vida överstiger den totala sysselsättningsökningen i Sverige 2008-2018 (faktor 1,10)⁸. Det beror på att två övergripande näringskategorier minskat i antal sysselsatta under perioden. *Tillverkning, utvinning, energi m.m.* står för nästan nio av tio av de drygt 103 000 jobb som totalt försvunnit inom näringskategorin tillsammans med *Jordbruk, skogsbruk och fiske*. Tjänstesektorerna har tillsammans med *Byggverksamhet* istället utgjort de näringskategorier som skapat nya jobb, totalt över 520 000. Den privata tjänstesektorn har stått för nästan hälften av de jobben och den offentligt finansierade delen av tjänstesektorn för fyra av tio av dem. *Byggverksamhet* står för elva procent av samma total, men det är inom den här mindre näringskategorin som tillväxttakten varit starkast (Tabell 1). Tabellen 2 visar de olika näringskategoriernas andelar av den totala sysselsättningstillväxten under perioden, det vill säga nettoresultatet för både ökande och minskande kategorier.

Tabell 2: Näringsars andel av total sysselsättningsökning (16-64 år) för respektive region, år 2008-2018.

	Stockholmsreg.	Göteborgsreg.	Malmöreg.	Storstadsreg.	Ej storstadsreg.	Riket
- Jord- och skogsbruk m m	0,00	0,00	-0,01	0,00	-0,08	-0,02
- Tillverkning, m m	-0,06	-0,02	-0,17	-0,07	-0,70	-0,25
- Byggverksamhet	0,10	0,10	0,08	0,10	0,24	0,14
- Privata tjänster	0,66	0,55	0,52	0,62	0,58	0,61
- Offentliga tjänster	0,31	0,36	0,56	0,35	0,85	0,50
- Okänd verksamhet	-0,01	0,01	0,01	0,00	0,11	0,03

Källa: SCB. **Anmärkning:** Näringskategorierna i tabellen inkluderar näringarna (SNI 2007) 01-03; 05-39; 41-43; 45-82 och 90-98; respektive 85-88 och 99. På grund av tidsseriebrott avses perioden 2008-2018 (se Tabell 1).

Både i storstadsregionerna och totalt sett i övriga svenska kommuner är det samma näringskategorier som stått bakom jobbtillväxten mellan åren 2008 och 2018. En genomgående skillnad är att tillväxttakten i storstadsregionerna varit starkare för de näringskategorier där jobb skapats, det vill säga inom tjänstesektorerna och byggsektorn. Samtidigt har den procentuella nedgången i storstadsregionerna varit mindre för de näringskategorier där jobb gått förlorade, det vill säga *Jordbruk, skogsbruk och fiske* samt *Tillverkning, utvinning, energi m.m.* Näringslivsstrukturen har ytterligare bidragit till den stora skillnaden i total sysselsättningstillväxt mellan storstadsregionerna (+ 17 %) och övriga Sverige (+ 5 %). Utanför storstadsregionerna är antalet förlorade jobb inom *Tillverkning, utvinning, energi m.m.* inte så långt ifrån det totala antalet jobb som skapats (faktor 0,70). Sammantaget för storstadsregionerna har förlusten av jobb inom samma näringskategori haft en högst begränsad påverkan på det totala jobbskapandet (faktor 0,07). Det beror till stor del på att *Tillverkning, utvinning, energi m.m.* står för ungefär hälften så stor andel (0,09) av det totala antalet sysselsatta jämfört med arbetsmarknaden utanför storstadsregionerna (0,16). På samma sätt har jobbförluster inom *Jordbruk, skogsbruk och fiske* haft betydande påverkan på sysselsättningstillväxten utanför storstadsregionerna medan effekten varit obefintlig i de tre storstadsregionerna.

⁸ Med faktor avses i den här rapporten andelen eller kvoten i förhållandet mellan två värden, i det här fallet att sysselsättningstillväxten för tjänstesektorn är tio procent högre än den totala sysselsättningstillväxten.

Den privata tjänstesektorn står ut som den helt dominerande jobbmotorn för storstadsregionerna. Av totalt mer än 320 000 nya jobb som skapats inom bygg- och tjänstesektorn i de regionerna har *Privata tjänster* stått för nästan sex av tio av de jobben. Utanför storstadsregionerna är motsvarande siffra drygt en tredjedel. Skillnaden förklaras både av att tillväxttakten i storstadsregionerna (+ 21 %) varit mer än dubbelt så hög samtidigt som *Privata tjänster* är ett långt mer dominerande inslag i storstadsregionerna. Utanför storstadsregionerna är motsvarande siffra drygt hälften för *Offentliga tjänster*, jämfört en tredjedel i storstadsregionerna.

Bland de tre storstadsregionerna har sysselsättningstillväxten varit starkast i Stockholmsregionen 2008-2018. Men skillnaderna har jämnats ut efter finanskrisen (2009-2018), då tillväxten var lika stark i Göteborgsregionen som i Stockholmsregionen (+ 20 %) och något lägre i Malmöregionen (+ 17 %). I Malmöregionen har tjänstesektorerna haft störst betydelse för det totala jobbskapandet. En förklaring är *Offentliga tjänster*, som både står för en större del av arbetsmarknaden och haft en starkare tillväxt i Malmöregionen. Att den totala tillväxten ändå varit lägst i Malmöregionen beror på att *Tillverkning, utvinning, energi m.m.* drabbats anmärkningsvärt hårt i regionen, både under finanskrisen och efter. I Malmöregionen har minskningen (- 25 %) varit betydligt kraftigare än i Stockholmsregionen (- 17 %) och framförallt Göteborgsregionen (- 2 %). Det är också den enda storstadsregionen där nedgången varit större än utanför storstadsregionerna (- 20 %) och jämfört med riksgenomsnittet (- 18 %). Den anmärkningsvärt svaga industrinedgången i Göteborgsregionen är huvudförklaringen till att den totala sysselsättningstillväxten varit i nivå med den i Stockholmsregionen efter finanskrisen. Regionen har med god marginal den mest industriintensiva arbetsmarknaden bland storstadsregionerna och näringen har också klarat sig påfallande bra jämfört med hela Västra Götalands län (- 13 %), där Göteborgsregionen ingår. Även i Stockholmsregionen har nedgången inom *Tillverkning, utvinning, energi m.m.* varit stor och i nivå med den utanför storstadsregionerna. Det förklaras framförallt av en stark nedgång (- 9 %) under slutet av perioden (2014-2018). Nedgången under de sista åren är i nivå med den i Malmöregionen (- 8 %) men sticker ut mot utvecklingen utanför storstadsregionerna (- 1 %) och i synnerhet mot ökning en i Göteborgsregionen (+ 7 %).⁹

⁹ Stockholmsregionen motsvaras av Stockholms läns kommuner och nedgången för *Tillverkning, utvinning, energi m m* är den största bland alla län 2014-2018. På länsnivå noteras också att nedgången för Skåne län (- 20 %) varit i paritet med den för Malmöregionen under 2008-2018 (- 25 %), en nedgång som endast och knappt (- 22 %) överträffas av tre andra län. Skillnaden i utvecklingen mellan Göteborgsregionen (- 2 %) och Västra Götalands län (- 13 %), under samma period, förklaras huvudsakligen av utvecklingen 2009-2014.

5 Befolkningstillväxtens påverkan på de regionala arbetsmarknaderna

Mellan 2007 och 2018 ökade Sveriges befolkning i arbetsför ålder (16-64 år)¹⁰ med sex procent (Tabell 3). Tillväxten har nästan helt drivits av ökningen i storstadsregionerna (+ 14 %) medan befolkningsökningen totalt sett varit högst begränsad i resten av riket (+ 1 %). Ökningen utanför storstadsregionerna förklaras dessutom till mer än hälften av befolkningsökningen under periodens tre sista år, i samband med den rekordstora asylinvandringen till Sverige. Det har medfört att den utrikes födda delen av befolkningen ökat mer utanför än i storstadsregionerna under hela perioden 2007-2018, både i faktiskt antal (283 000 respektive 261 000) och procentuellt (65 % respektive 50 %).¹¹ Den avvikande starka ökningen av folkmängden i de tre storstadsregionerna förklaras således av ökningen bland den inrikes födda delen av befolkningen, som 2018 motsvarade drygt tre av fyra medborgare bland befolkningen i arbetsför ålder i Sverige. Flyttflöden och stora pensionsavgångar har genererat motsatta trender för den här delen av befolkningen. I storstadsregionerna har antalet inrikes födda invånare ökat med nästan 62 000 (+ 3 %) och i övriga kommuner har antalet *minskat* med över 250 000 personer (- 8 %). Därmed har ökningen bland den utrikesfödda delen av befolkningen motverkat en kraftig befolkningsminskning utanför storstadsregionerna 2007-2018.¹²

Tabell 3: Befolkningens struktur och utveckling

Andelar 2018 och förändring 2007-2018 (16-64 år), efter födelse- och utbildningsnivå för olika regioner i Sverige.

	Stockholmsreg.	Göteborgsreg.	Malmöreg.	Storstadsreg.	Ej storstadsreg.	Riket
Andel av total	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
- inrikes födda	0,69	0,75	0,69	0,70	0,80	0,76
- förgym. utbildade	0,32	0,31	0,32	0,32	0,39	0,36
- eftergym. utb.	0,46	0,45	0,46	0,46	0,33	0,38
Andel av riket	0,24	0,10	0,07	0,42	0,58	1,00
- inrikes födda	0,22	0,10	0,07	0,39	0,61	1,00
- utrikes födda	0,31	0,11	0,09	0,52	0,48	1,00
- förgym. utbildade	0,21	0,09	0,07	0,37	0,63	1,00
- eftergym. utb.	0,29	0,12	0,09	0,50	0,50	1,00
Δ (%) 2007-2018	16	10	12	14	1	6
- inrikes födda	5	2	1	3	-8	-4
- utrikes födda	53	48	45	50	65	57
- förgym. utbildade	-6	-15	-12	-10	-21	-17
- eftergym. utb.	37	33	32	35	22	28

Källa: SCB. Anmärkning: Δ står för förändring.

Diagram 1 visar ett tydligt samband mellan befolknings- och sysselsättningstillväxten. Tillväxten av antalet sysselsatta följer den starka befolkningstillväxten i storstadsregionerna under den aktuella perioden. Enligt samma mönster ökar tillväxten utanför storstadsregionerna när befolkningstillväxten tar fart i slutet av perioden. Sysselsättningstillväxten i Göteborgsregionen överträffar den i

¹⁰ I den internationella definitionen av arbetsför ålder ingår åldersgruppen 15-74 år. I Arbetsförmedlingens registerbaserade arbetslöshetsstatistik ingår individer i åldern 16-64 år och därför används den definitionen av "arbetsför ålder" i den här rapporten.

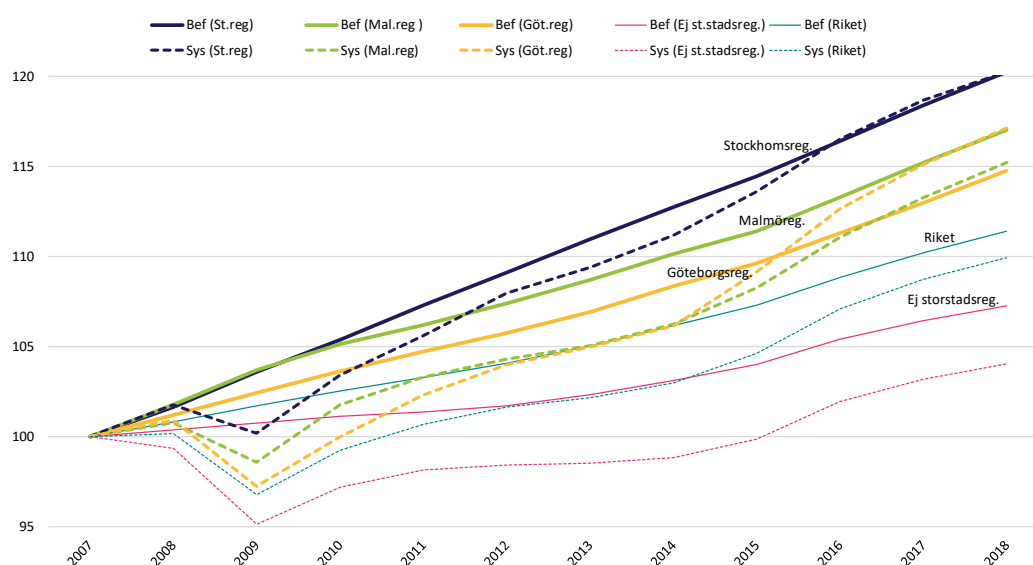
¹¹ Se rapportens avslutande avsnitt för diskussion kring den avvikande starka befolkningsökningen bland utrikes födda utanför storstadsregionerna.

¹² Se Arbetsförmedlingen (2019a) för mer detaljerad studie av befolkningsutvecklingen i Sverige 2005-2017 samt prognos fram till 2030.

Malmöregionen, hjälpt av en stark tillväxt inom industrin 2010-2011 och under periodens fyra sista år. Annars gäller att regionerna med starkast befolkningstillväxt också haft starkast sysselsättningstillväxt. På samma sätt finns tydliga skillnader utanför storstadsregionerna. I ”Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner” har sysselsättningstillväxten 2007-2018 varit negativ (- 1 %) medan antalet sysselsatta i ”Större städer och kommuner nära större stad” ökat påtagligt (+ 8 %), om än inte i närheten av ökningen i storstadsregionerna (+ 19 %).¹³

Sveriges befolkning i arbetsför ålder ökade med drygt 355 000 invånare (+ 6 %) mellan 2007 och 2018. Under samma period, och i samma åldersgrupp (16-64 år), ökade antalet sysselsatta med över 426 000. En första förklaring till att antalet sysselsatta ökat mer än antalet invånare är att befolkningstillväxten varit nästan dubbelt så hög för *hela* befolkningen (+ 11 %). Framförallt gäller det befolkningen som är 65 år eller äldre (+ 27 %), men även i åldersgruppen 0-19 år har befolkningstillväxten varit starkare (+ 9 %). Det innebär att åldersgrupper med relativt stort behov av exempelvis vård och omsorg respektive utbildning har haft en stark befolkningstillväxt. Det har i slutändan skapat en ökad efterfrågan på arbetskraft från den offentliga delen av arbetsmarknaden. I åldern 16-64 år har befolkningstillväxten helt drivits på av den utrikes födda delen av befolkningen (+ 57 %) medan antalet inrikes födda invånare minskat (- 4 %). En andra förklaring är därmed att ökningen bland befolkningen i arbetsför ålder gäller individer som i högre utsträckning är i behov av offentliga tjänster som svenskundervisning och arbetsmarknadsinsatser.

Diagram 1: Befolkningens och sysselsättningens utveckling för respektive region, år 2007-2018 (index, basår 2007), hela befolkningen respektive 16-64 år.



Källa: SCB (Rams och befolkningsstatistik)

¹³ Definitionerna är hämtade från SKR:s kommungruppsindelning, kategori C respektive B.

Eftersom antalet sysselsatta ökat mer än befolkningen (16-64 år) har sysselsättningsgraden¹⁴ ökat i Sverige, från 72,6 procent 2007 till 75,3 procent 2018 (Bilaga 2). Sysselsättningsgraden var betydligt högre i storstadsregionerna i början av perioden och har dessutom ökat med tre procentenheter till 78,4 procent 2018. Det kan jämföras med en ökning på drygt två procentenheter, till 73,1 procent, utanför storstadsregionerna. Bland de tre storstadsregionerna har Göteborgsregionen haft den klart största ökningen av sysselsättningsgraden, med över fyra procentenheter, till 78,9 procent. Därmed är den numera i närheten av Stockholmsregionen sysselsättningsgrad (80,5 %). Malmöregionens låga sysselsättningsgrad (70,7 %) fortsätter att avvika efter att ha haft den svagaste ökningen under perioden. Till skillnad mot övriga två storstadsregioner är sysselsättningsgraden i Malmöregionen betydligt lägre än utanför storstadsregionerna.

6 Arbetslösheten har ökat mest i Stockholms- och Malmöregionen

Även om sysselsättningsgraden ökat har även den andel av befolkningen som är arbetslösa¹⁵ ökat mellan 2007 och 2018, från 4,2 till 5,5 procent (Bilaga 2). Det beror på att andelen av befolkningen som deltar i arbetskraften ökat betydligt mer än sysselsättningsgraden.¹⁶ Arbetskraftsdeltagandet bland befolkningen (16-64 år) har ökat från 76 procent 2007 till 81 procent 2018. Det kan förklaras av flera utbudsstimulerande reformer under första halvan av perioden, inte minst av införandet av Arbetsförmedlingens Etableringsuppdrag för nyanlända i slutet av 2010.¹⁷ Som andel av arbetskraften har arbetslösheten också ökat, från 4,8 procent 2007 till 6,8 procent 2018. Ökningen av den relativa arbetslösheten har skett mellan två konjunkturtoppar, 2007 och 2018, vilket tyder på att den strukturella, konjunkturoberoende delen av arbetslösheten ökat.¹⁸

Mellan 2007 och 2018 ökade antalet arbetslösa i Sverige med knappt 128 000, en ökning med 60 procent (Bilaga 3). Utrikes födda arbetslösa står bakom hela ökningen (faktor 1,07), efter att gruppen ökat med motsvarande 218 procent samtidigt som antalet inrikes födda arbetslösa minskat med sex procent. Den minskande utvecklingen bland inrikes födda har hjälpts av en demografisk utveckling där antalet

¹⁴ Förvärvsfrekvens, eller sysselsättningsgrad, är den förvärvsarbetande delen (%) av den arbetsföra delen av befolkningen, i det här fallet 16-64 år.

¹⁵ I den här rapporten används Arbetsförmedlingens definition av arbetslösa, alltså antalet totalt inskrivna arbetslösa (16-64 år). Definitionen skiljer sig därmed från SCB:s (AKU) arbetslöshetsmått.

¹⁶ Den relativa arbetslösheten ökar om den relativa ökningen av arbetskraftsdeltagandet är större än den relativa ökningen av förvärvsfrekvensen.

¹⁷ Andra reformer som lyfts fram i syfte att stärka arbetskraftsdeltagandet är jobbskatteavdraget och starkare prövning av sjukförsäkrade mot arbetsmarknaden. Se Konjunkturinstitutet (2017: 21-23) för diskussion av politiska reformer som påverkat arbetskraftsdeltagande och incitamenten att söka jobb under 2010-talet.

¹⁸ Med strukturell arbetslöshet avses den långsiktiga jämviktsarbetslösheten, som inte beror på konjunktur- eller säsongsvängningar i efterfrågan på arbetskraft. En ökning av jämviktsarbetslösheten kan dels bero på försämrade förutsättningar för att kortsiktigt matcha ihop lämpliga kandidater på arbetsmarknaden, dels på att den grundläggande matchningen mellan det befintliga utbudet och efterfrågan på arbetsmarknaden försämrats. Enligt Konjunkturinstitutet (2017) har jämviktsarbetslösheten ökat under hela 2010-talet, efter att ha minskat ganska kraftigt under 2000-talet och ökat mycket kraftigt under 1990-talet.

gymnasialt men framförallt förgymnasialt utbildade arbetslösa minskat (- 7 respektive - 20 %). Antalet inrikes födda arbetslösa med eftergymnasial utbildning har istället ökat kraftigt (+ 14 %).

Fortfarande finns en majoritet av de arbetslösa, eller drygt sex av tio, utanför storstadsregionerna. Men antalet arbetslösa i kommunerna utanför storstadsregionerna ökade med 46 procent, vilket kan jämföras med en ökning med 88 procent för storstadsregionerna. Därmed har andelen arbetslösa som finns i storstadsregionerna ökat från en andel på 0,32 2007 till 0,38 2018. Men den ökade andelen förklaras helt av ökningen i Stockholmsregionen (+ 97 %) och Malmöregionen (+ 121 %), medan ökningen i Göteborgsregionen (+ 46 %) varit på samma nivå som den utanför storstadsregionerna. Tillsammans har Stockholmsregionen och Malmöregionen stått för mer än fyra av tio nya arbetslösa i Sverige under den aktuella perioden. Framförallt är det Malmöregionen som stått för en oproportionerligt stor andel (0,14) av ökningen, om man jämför med regionens andel av samtliga arbetslösa 2007 (0,07). Enligt samma jämförelse är även ökningen för Stockholmsregionen som andel av hela rikets ökning oproportionerligt stor (0,27 jämfört med 0,16), medan det omvända gäller för Göteborgsregionen (0,07 och 0,09).

En grundläggande förklaring till den avvikande starka ökningen av arbetslösa i Stockholmsregionen och Malmöregionen är att befolkningsökningen (16-64 år) i de båda regionerna varit hög också i relation till antalet nya jobb som skapats 2007-2018. I Stockholmsregionen har sysselsättningsökningen varit nästan lika stor som befolkningsökningen (motsvarande faktorn 0,96) medan underskottet varit absolut störst i Malmöregionen (faktor 0,89). Detta är en avgörande skillnad mot utvecklingen i Göteborgsregionen, där ökningen av antalet sysselsatta varit långt högre än antalet nya invånare (1,22). Utanför storstadsregionerna har ökningen av sysselsatta varit mer än tre gånger så stor som befolkningsökningen (3,19).

7 Matchningsproblem bakom den höga arbetslösheten i Malmöregionen

Arbetslösheten har ökat anmärkningsvärt mycket i Malmöregionen mellan åren 2007 och 2018. Skillnaden mot Göteborgsregionen och regionerna utanför storstadsregionerna är dramatisk, men också jämfört med Stockholmsregionen är ökningen uppseendeväckande (Bilaga 2 och 3). Den procentuella ökningen av antalet arbetslösa i Malmöregionen (+ 121 %) är betydligt större än den i Stockholmsregionen (+ 97 %), och avvikelsen är påtaglig även sett till ökningen av arbetslösheten som andel av befolkningen. Skillnaderna mellan Malmöregionen och Stockholmsregionen sticker ut ytterligare med tanke på att befolkningsökningen varit betydligt större i den senare regionen. I Stockholmsregionen har befolkningen (16-64 år) ökat med 16 procent, jämfört med 10 procent i Malmöregionen.

Eftersom befolkningsökningen i Malmöregionen inte står i proportion till den avvikande ökningen av antalet arbetslösa måste den negativa utvecklingen också förklaras av vilka grupper som står bakom befolkningsökningen. På riksnivå har arbetslösheten som andel av befolkningen ökat från 3,6 procent 2007 till 5,8 procent 2018. Den starka ökningen av antalet arbetslösa, mellan två konjunkturtoppar, förklaras uteslutande (faktor 1,07) av gruppen utrikes födda, som har mycket högre arbetslöshet (13,2 %) än inrikes födda (3,0 %). Även i Malmöregionen är det de utrikes födda arbetslösa som dominerat ökningen av antalet arbetslösa. Men den förklarande andelen (0,82) är tillsammans med Stockholmsregionen den lägsta bland alla kategoriserade regioner (Bilaga 3).¹⁹

Både Malmöregionen och Stockholmsregionen avviker från övriga regioner i riket genom att de inrikes födda arbetslösa stått för en betydande andel av den totala ökningen 2007-2018 i respektive region. Ökningen av antalet inrikes födda arbetslösa står alltså för en lika stor andel i regionerna (0,18), men detta samtidigt som den procentuella befolkningsökningen inom gruppen varit mer än tre gånger större i Stockholmsregionen (+ 4,9 %) än i Malmöregionen (+ 1,4 %). Jämfört med Göteborgsregionen (+ 1,8 %) är befolkningsökningen inte mycket lägre, men ger ändå en slående kontrast till den skilda utvecklingen på arbetsmarknaden. I faktiskt antal har den inrikes födda befolkningen (16-64 år) ökat med dubbelt så många personer i Göteborgsregionen (8 567) som i Malmöregionen (4 294). Under samma period har antalet arbetslösa som är inrikes födda ökat med nästan 3 300 personer i Malmöregionen men *minskat* med över 900 personer i Göteborgsregionen.

Tabell 4: Andel (a-kvot) av ändringen av antalet arbetslösa (2007-2018, 16-64 år) som beror på förändring av den relativa arbetslösheten (a-effekt) och inte befolkningen (b-effekt).¹

	Stockholmsreg.	Göteborgsreg.	Malmöreg.	Storstadsreg.	Ej storstadsreg.	Riket
Inrikes födda	0,85	1,23*	0,96	0,84	0,48*	0,31*
- förgym. utbildade	9,11	-0,11**	2,88	-9,43**	-0,32**	-0,57**
- eftergym. utbildade	0,45	-6,71***	0,50	0,26	-6,24***	-0,28***
- 18-24 år	0,81	0,97*	0,96	0,82	0,64*	0,71*
Utrikes födda	0,69	0,65	0,81	0,71	0,75	0,74
- förgym. utbildade	0,81	0,83	0,90	0,84	0,84	0,84
- eftergym. utbildade	0,54	0,41	0,70	0,56	0,70	0,64
- 18-24 år	0,77	0,80	0,94	0,81	0,65	0,73
Totalt	0,83	0,77	0,90	0,84	0,98	0,90
- förgym. utbildade	1,06	1,19	1,07	1,08	1,24	1,18
- eftergym. utbildade	0,64	0,37	0,74	0,63	0,72	0,67
- 18-24 år	0,84	0,76	0,96	0,86	1,31	0,87

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB. ¹Den relativa arbetslösheten beräknas som andel av befolkningen. b-effekten beräknas som det faktiska antalet arbetslösa minus den projicerade arbetslöshetsökningen. Den projicerade ökningen är den som skulle resultera om den relativa arbetslösheten som gällde 2008 skulle multipliceras med den faktiska befolkningen 2018. a-effekten beräknas som den faktiska totala ändringen av antalet arbetslösa minus b-effekten. Se bilaga 4 för mer utförliga förklaringar samt beräkningar och exempel. *Negativ a-effekt (färre arbetslösa) som andel av minskat faktiskt antal arbetslösa. **Positiv a-effekt (fler arbetslösa) som andel av minskat faktiskt antal arbetslösa. ***Negativ a-effekt (färre arbetslösa) som andel av ökat faktiskt antal arbetslösa.

¹⁹ För storstadslänet tillsammans har de utrikes födda stått för en mer begränsad andel av den totala ökningen av arbetslösa 2007-2018 (0,86). I regionerna utanför storstadsområdena har de inrikes födda arbetslösa minskat påtagligt, så antalet utrikes födda har ökat med mer än den totala ökningen (1,25). Bland storstadsregionerna visar Göteborgsregionen ett mönster som liknar fördelningen utanför storstadsregionerna, med en ökning av antalet utrikes födda som varit större än den totala ökningen (1,11).

Befolkningsökningens effekt på arbetslöshetens utveckling i Malmöregionen är i själva verket högst begränsad. Tabell 4 visar hur stor andel av arbetslöshetens ökning som *inte* beror på att befolkningen ökat, utan istället på att den relativa arbetslösheten, som andel av befolkningen, ökat (*a-effekten*).²⁰ På riksnivå är *a-effekten* helt dominerande och förklarar en andel motsvarande 0,90 av ökningen av antalet arbetslösa 2007-2018. Under perioden har antalet arbetslösa ökat med nästan 128 000 i hela landet, men med given befolkningsökning skulle antalet arbetslösa endast ökat med knappt 13 000, om den relativa arbetslösheten varit oförändrad på 3,6 procent (2007) istället för att öka till 5,5 procent (2018).²¹ Befolkningseffekten (*b-effekten*) förklarar därmed en tiondel av den totala ökningen av antalet arbetslösa i Sverige mellan 2007 och 2018.²²

Bland de tre storstadsregionerna sticker Malmöregionen ut, med klart större andel av ökningen av antalet arbetslösa som inte direkt kan förklaras med ökad befolkning. Ökningen av antalet utrikes födda arbetslösa som inte kan förklaras av befolkningsökningen är påtagligt större i Malmöregionen (0,81) jämfört med både Stockholmsregionen (0,69) och Göteborgsregionen (0,65). När det gäller inrikes födda arbetslösa är *a-effekten* än mer dominerande, motsvarande en andel på hela 0,96 i Malmöregionen. Det är en klart större andel än den i Stockholmsregionen (0,85), och i Göteborgsregionen har antalet inrikes födda arbetslösa minskat till följd av *a-effekten*.²³ *A-effektens* förklaringsgrad (*a-kvoten*) är särskilt avvikande i Malmöregionen bland ungdomar (18-24 år). Effekten är dessutom, med undantag för inrikes födda som är förgymnasialt utbildade, genomgående större än i de två andra storstadsregionerna, för samtliga 14 övriga grupperingar.²⁴

Flyttflödena har inte bara varit större till Stockholmsregionen och Malmöregionen. *a-kvoten* visar också att de två storstadsregionerna, jämfört med Göteborgsregionen, haft en inflyttning av individer med förhållandevis svag koppling till den regionala

²⁰ Den relativa arbetslösheten kan öka på grund av skillnader i konjunkturläge, mellan 2007 och 2018, eller utbudsstimulerande reformer som fått genomslag under perioden. Men referensåren prickar båda in var sin konjunkturtopp samtidigt som viktiga utbudsstimulerande reformer varit nationella. Det tyder på att *regionala* skillnader i andelen av ökningen av antalet arbetslösa som beror på en ökning av den relativa arbetslösheten (*a-effekten*) till största del beror på skillnader i matchning av arbetssökande mellan olika regioner. Eftersom det finns fri rörlighet av arbetskraft mellan regioner är det dessutom konceptuellt möjligt att definiera skillnader i *a-effekten* mellan regioner som skillnader i matchning, oavsett konjunkturrella skillnader och policyeffekter. När det gäller jämförelser över tid finns tecken på att konjunkturläget var starkare 2007 än 2017 (Konjunkturinstitutet (2018:78), även om enklare mått på resursutnyttjandet pekar mot likartat konjunkturläge (Arbetsförmedlingen (2019:13) och Riksbanken (2019:24))). Samtidigt har viktiga utbudsstimulerande reformer fått genomslag under perioden (se avsnitt 6). Sammantaget innebär det att *a-effekten* vid jämförelser *över tid* också kan förväntas ha påverkats positivt (ökande) av konjunktur- och policyeffekter.

²¹ Eftersom antalet arbetslösa ökat med nästan 128 000 personer och *b-effekten* motsvarar en ökning av antalet arbetslösa med knappt 13 000 personer uppgår *a-effekten* till nästan 115 000 personer. Det ger en *a-kvot* på 0,90. Se Bilaga 4 för mer utförlig förklaring av beräkningen av *a-kvoten*.

²² Den starka *a-effekten* i riket drivs upp av regionerna utanför de tre storstadsregionerna, där en minskad inrikes född befolkning bidrar till att ökad relativ arbetslöshet förklarar i stort sett hela (0,98) ökningen av det totala antalet arbetslösa. Detta trots att *a-effekten* för inrikes födda varit negativ (minskande) (0,48**) och därmed betydligt mer gynnsam än i storstadsregionerna (0,84).

²³ I Göteborgsregionen har *a-effekten* varit negativ och bidragit med en *minskning* av antalet inrikes födda arbetslösa, samtidigt som *b-effekten* gått åt andra hållet och bidragit till att öka antalet arbetslösa. *a-effekten* motsvarar en minskning av antalet arbetslösa (1 149 personer) som är betydligt större än den totala minskningen (943 personer), motsvarande faktorn 1,23.

²⁴ Grupperingarna är gjorda efter två födelseregioner (inrikes och utrikes), tre utbildningsnivåer (förgymnasial, gymnasial och eftergymnasial) och två åldersgrupper (18-24 år och 16-64 år). Av dessa redovisas åtta i Tabell 4, samt utöver det totala och tre undergrupper till den. Notera att "Totalt" innebär att inrikes och utrikes födda slås ihop vilket betyder att jämförelser mellan regioner i vissa fall kan bli missvisande, enligt fotnot 19.

arbetsmarknaden. Ökningen av den relativa arbetslösheten från 2007 till 2018 har haft en klart större förklaringskraft för ökningen av antalet arbetslösa i Stockholms- och Malmöregionen jämfört med Göteborgsregionen, trots att befolkningsökningen varit svagast i Göteborgsregionen. Bland utrikes födda har ökningen av den relativa arbetslösheten haft påtagligt mindre dominerande effekt i Göteborgsregionen och bland inrikes födda har den relativa arbetslösheten till och med minskat i Göteborgsregionen. Det betyder att inflyttningen till Göteborgsregionen i högre grad matchat efterfrågan på arbetsmarknaden. Den kraftiga ökningen av antalet arbetslösa 2007-2018 i Stockholmsregionen och Malmöregionen förklaras således i viss utsträckning av en stor befolkningsökning under perioden, men den helt dominerande förklaringen är att ökningen inte matchat efterfrågan på respektive arbetsmarknad. Den bristande matchningen mellan flyttflödena till storstadsregionerna och den regionala arbetsmarknadens behov är särskilt tydlig i Malmöregionen, där arbetslösheten ökat mer än i Stockholmsregionen trots att befolkningstillväxten varit mycket svagare.

8 Avslutande slutsatser

Befolkningstillväxtens regionala skillnader har försämrat matchningen

I linje med de senaste decenniernas internationella trend har storstadsregionerna dominerat skapandet av nya jobb i Sverige 2007-2018. Urbaniseringen har fortsatt att vara en stark drivkraft, i en dynamisk process där nya jobb skapas av inflyttningen, vilket i sin tur lockar till sig fler nya storstadsbor. Storstadslänens diversifierade näringsliv har också visat sig bättre rustat för att stå emot och återhämta sig från finanskrisen. Men utvecklingen mellan de två konjunkturtoppar som studerats pekar också mot att den strukturella arbetslösheten ökat. Den stora invandringen under perioden har ändrat arbetskraftens sammansättning och är en uppenbar förklaring. Samtidigt har befolkningstillväxtens regionala skillnader haft en tydligt negativ påverkan på arbetsmarknadens effektivitet. Det gäller både hur invandring och flyttflöden bland inrikes födda påverkat de regionala arbetsmarknaderna.

Invandringen har haft störst påverkan utanför storstadsregionerna

När det gäller den utrikes födda delen av befolkningen har politiska reformer implementerats för att balansera invandringen i förhållandet mellan ”stad” och ”land”. Med utgångspunkt i regeringsinitiativet *Sverige tillsammans* (2015) och lagen om *mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning* (2016) har resurser kanaliserats för att matcha den geografiska omallokeringen av behoven av insatser för nyanlända, från storstadsregionerna till resten av Sverige.²⁵ Den utrikes födda befolkningen har också ökat betydligt *mindre* i storstadsregionerna jämfört med övriga regioner. Men redan i början av den studerade perioden var arbetslösheten bland utrikes födda klart högre utanför storstadsregionerna, trots att gruppens andel

²⁵ I *Lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.* (SFS 2019:1204) infördes nyligen undantag från den så kallade ebo-lagen. Den trädde i kraft 1 januari 2020 men började i praktiken gälla 1 juli.

av befolkningen var nästan hälften så stor 2007. Invandringen har därmed styrts mot regioner som varit förknippade med högst arbetslöshetsrisk. Följaktligen har ökningen av den relativa arbetslösheten bland utrikes födda varit nästan dubbelt så stor utanför storstadsregionerna.

Inrikes födda arbetslösa har ökat i Stockholms- och Malmöregionen

När det gäller de inrikes födda är det deras flyttflöden som helt och hållet drivit på urbaniseringen i Sverige under perioden. Men medan den relativa arbetslösheten bland inrikes födda ökat i Stockholms- och framförallt Malmöregionen har den minskat i Göteborgsregionen och utanför storstadsregionerna. Flyttflödena av inrikes födda har utifrån det arbetsmarknadsperspektivet haft för svag koppling till arbetsmarknaden, med för stor total inflyttning till storstadsregionerna varav för liten del till Göteborgsregionen. Stockholms- och Malmöregionen har, med andra ord, haft en attraktionskraft och befolkningsökning som inte matchats av den efterfrågade arbetskraften på respektive arbetsmarknad. Det gäller i synnerhet Malmöregionen och framförallt ungdomarna (18-24 år) där. Bostadsmarknaden har sannolikt haft en viktig roll när det gäller att styra flyttflöden av inrikes födda till Malmöregionen, där priserna fortfarande är klart lägre än i Göteborgsregionen. Däremot har också inflyttningen till Stockholmsregionen varit större än antalet nya jobb som skapats, trots det höga prisläget på bostadsmarknaden.

Några avslutande ord om policy...

Att stärka kopplingen mellan flyttflöden och arbetsmarknadens behov är en både svår och viktig uppgift. Från ett strikt arbetsmarknadsperspektiv har den här typen av ”geografisk matchning” haft en negativ påverkan på arbetslöshetens utveckling 2007-2018. Arbetslöshetens ökning bland inrikes födda har varit helt koncentrerad till Stockholms- och Malmöregionen och befolkningen av utrikes födda har ökat mest där arbetslösheten från början var högst, utanför storstadsregionerna. Geografisk matchning är mer komplicerat än direkt matchning på arbetsmarknaden eller via utbildning, eftersom den så tydligt påverkas av bostadsmarknaden, olika politikområden samt individuella motiv utan koppling till arbetsmarknaden. Ur ett policyperspektiv innebär det att det krävs samordnade insatser från olika politikområden, där regionala och nationella insatser kan förväntas vara lika viktiga (Zeilstra and Elhorst, 2014). Det kan handla om insatser för att styra flyttflöden men också om omfördelning av utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska insatser för att stärka den befintliga befolkningens koppling till arbetsmarknaden.

En konkret utmaning är att det finns anledning att förvänta sig en förestående urbanisering bland utrikes födda, enligt liknande mönster som vi sett bland inrikes födda. En anledning är att den relativa arbetslösheten bland utrikes födda ökat mer utanför än inne i storstadsregionerna, med undantag för Malmöregionen. Historiskt sett har också den utrikes födda delen av befolkningen varit starkt koncentrerad till landets storstadsregioner. Det finns därmed anledning för arbetsmarknads- och utbildningspolitiken att vara vaksam för de förändrade behov som en ”andra urbaniseringsvåg” skulle medföra. Men de reformer som gjorts, och kan göras, för att dämpa en sådan förstärkning av den pågående urbaniseringen kan ha ett särskilt

värde när det gäller utrikes födda. Nyanlända invandrare kan, under rätt förutsättningar, bidra till att diversifiera det lokala näringslivet, i regel genom att utöka och bredda tjänstesektorn.²⁶ Det kan i sin tur bidra till en välbehövlig omstrukturering av efterfrågesidan på de regionala arbetsmarknaderna utanför storstadsregionerna, som inte bara ger omedelbara alternativ till att flytta utan sannolikt också motståndskraft vid nationella konjunkturedgångar (Eriksson och Hane-Weijman (2018)). Samtidigt står Sverige inför historiskt stora kompetensförsörjningsbehov, främst kopplade till den offentliga sektorn, som bjuder på uppenbara möjligheter att motarbeta den höga strukturella arbetslösheten. Den möjligheten ska också ses mot bakgrund av den internationella trend som visar att de regionala skillnaderna på arbetsmarknaden ökar, även när den aggregerade, nationella utvecklingen är positiv (se till exempel Gardiner et al. (2013)).

... och om pandemin

Det finns två starka trender i den studerade periodens regionala utveckling som har bäring på den ekonomiska kris som följt i pandemins spår. Den ena handlar om en omfattande omstrukturering av arbetsmarknaden, som ensidigt gynnat storstadsregionerna. Tjänstesektorn har varit jobbmotorn i svensk ekonomi och i storstadsregionerna har den varit andelsmässigt klart större, i utgångsläget, för att därefter procentuellt växa mycket mer. För de sektorer som förlorat arbetstillfällen i Sverige, alltså jord- och skogsbruk samt industrin, har utvecklingen varit omvänd. Både jord- och skogsbruk samt industrin är underrepresenterade i storstadsregionerna samtidigt som den procentuella minskningen av antalet sysselsatta varit mycket mindre i storstadsregionerna. Den innevarande krisen har istället drabbat delar av den privata tjänstesektorn hårt och därför haft oproportionerligt stor påverkan på storstadsregionernas arbetsmarknad. Den pågående omstruktureringen av svensk arbetsmarknad visar dock att det finns mycket goda förutsättningar för storstadsregionerna att återhämta sig, åtminstone på lite längre sikt. När ekonomin tar fart igen, efter pandemins följdverkningar, är det just den privata tjänstesektorn och storstadsregionerna som kommer att återta rollen som ekonomisk drivkraft för svensk ekonomi. Den nuvarande nedgången utanför storstadsregionerna kan därmed få värre långsiktiga konsekvenser, även om den på kort sikt blir mer begränsad.

Den andra trenden gäller de avvikande starka flyttflöden till Stockholms- och Malmöregionen som pågått under 2010-talet, som varit en viktig förklaring till den kraftigt ökade arbetslösheten i Sverige. Den här utvecklingen nyanserar den föregående slutsatsen om att storstadsregionerna har särskilt goda förutsättningar att återhämta sig från den nuvarande krisen. När det gäller Stockholms- och Malmöregionen finns det nämligen anledning att anta att regionerna är del av problemet med ökad strukturell arbetslöshet, trots att de samtidigt är nyckelregioner för skapandet av nya jobb i Sverige.

²⁶ Se exempelvis Andersson (2018) när det gäller ”etniska enklavers” påverkan på nyinflyttades entreprenörskap, eller Hatzigeorgiou och Lodefalk (2019) när det gäller relationen mellan anställningen av utrikes födda och tjänsteexport på företagsnivå. Se Edin m fl (2003) för motsvarande positiva effekter på inkomstutvecklingen.

Referenser

- Andersson, H. (2018), "Bidrar etnisk segregation till mer egenföretagande?", *SNS Analys*, nr 52.
- Arbetsförmedlingen (2019a), "Befolkningen i Sverige fram till 2030: Regionala skillnader", Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Arbetsförmedlingen (2019b), "Arbetsmarknadsutsikterna våren 2019", Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Edin, P.-A., P. Fredriksson och O. Åslund (2003), "Ethnic Enclaves and the Economic Success of Immigrants: Evidence from a Natural Experiment", *The Quarterly Journal of Economics*, 118, 329–357.
- Eriksson R. H., och E. Hane-Weijman (2018), "How do regional economies respond to crises? The geography of job creation and destruction in Sweden (1990–2010)", *European Urban and Regional Studies*, 24, 87–103.
- Gardiner B., Martin R., Sunley P., och P. Tyler (2013), "Spatially unbalanced growth in the British economy", *Journal of Economic Geography*, 13, 889–928.
- Hatzigeorgiou, A. och M. Lodefalk (2019), "Migration and Servicification: Do Immigrant Employees Spur Firm Exports of Services?", *The World Economy*, 42.
- Konjunkturinstitutet (2018), *Lönebildningsrapporten 2018*, Konjunkturinstitutet, Stockholm.
- Konjunkturinstitutet (2018), oktober 2018, *Konjunkturläget Oktober 2018*, Konjunkturinstitutet, Stockholm.
- Martin R. (2012), "Regional economic resilience, hysteresis and recessionary shocks", *Journal of Economic Geography*, 12, 1–32.
- OECD (2005), *OECD Employment Outlook 2005*, OECD Publishing, Paris.
- Riksbanken (2019), "Penningpolitisk rapport: September 2019", Riksbanken, Stockholm.
- Vega, S. H., och J. P. Elhorst (2016), "A regional unemployment model simultaneously accounting for serial dynamics, spatial dependence and common factors", *Regional Science and Urban Economics*, 60, 85-95.
- Zeilstra, A. S., och J. P. Elhorst (2014), "Integrated Analysis of Regional and National Unemployment Differentials in the European Union", *Regional Studies*, 48, 1-17.

Bilagor

Bilaga 1: Storstadsregionernas definition (SCB, 2005)

Stockholmsregionen ("Stor-Stockholm"): Botkyrka, Danderyd, Ekerö, Haninge, Huddinge, Järfälla, Lidingö, Nacka, Norrtälje, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Södertälje, Tyresö, Täby, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö, Österåker.

Göteborgsregionen ("Stor-Göteborg"): Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn, Öckerö.

Malmöregionen ("Stor-Malmö"): Burlöv, Eslöv, Höör, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Skurup, Staffanstorp, Svedala, Trelleborg, Vellinge.

I rapportens tabeller avser "Ej storstadsreg." alla svenska kommuner som inte ingår i någon av de tre storstadsregionerna.

Bilaga 2: Arbetskraftsdeltagande, sysselsättningsgrad och relativ arbetslöshet

Andel (%) 2018 och förändring 2007-2018 (16-64 år).

	Stockholmsreg.	Göteborgsreg.	Malmöreg.	Storstadsreg.	Ej storstadsreg.	Riket
Arbetskraftsdeltagande¹	85,1	83,2	77,8	83,3	78,9	80,8
- Δ 2007-2018	4,4	5,5	5,6	5,0	4,0	4,5
- kvot 2018/2007	1,06	1,07	1,08	1,06	1,05	1,06
Förvärvsfrekvens²	80,5	78,9	70,7	78,4	73,1	75,3
- Δ 2007-2018	2,6	4,5	2,1	3,0	2,2	2,7
- kvot 2018/2007	1,03	1,06	1,03	1,04	1,03	1,04
Arbetslöshet¹ (andel av arbetskraft)	5,4	5,2	9,2	5,9	7,4	6,8
- Δ 2007-2018	2,0	1,0	4,2	2,1	2,0	2,0
- kvot 2018/2007	1,6	1,2	1,8	1,5	1,4	1,4
Arbetslöshet (andel av befolkning)	4,6	4,3	7,1	4,9	5,8	5,5
- Δ 2007-2018	1,7	0,6	3,1	1,6	1,1	1,3
- kvot 2018/2007	1,6	1,1	1,8	1,5	1,2	1,3
- inrikes födda	2,4	2,3	3,8	2,6	3,3	3,0
- utrikes födda	9,3	10,3	14,7	10,5	16,2	13,2

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB. ¹ Arbetskraften beräknas som summan av inskrivna arbetslösa (Arbetsförmedlingen) och förvärsarbetande (Rams). Dubbelräkning av individer kan förekomma. ² Förvärvsfrekvensen beräknas som antalet förvärsarbetande som andel av befolkningen.

Bilaga 3: Arbetslöshetens struktur och utveckling

Arbetslösa gruppers andel av regiontotal 2018, andel av total förändring och rikets förändring samt procentuell förändring 2007-2018 (16-64 år).

	Stockholmsreg.	Göteborgsreg.	Malmöreg.	Storstadsreg.	Ej storstadsreg.	Riket
2018 (andel regiontotal)¹	0,20	0,08	0,10	0,38	0,62	1,00
- inrikes födda	0,36	0,39	0,37	0,37	0,45	0,42
- förgym. utbildade	0,31	0,32	0,33	0,32	0,38	0,36
- eftergym. utb.	0,36	0,33	0,31	0,34	0,23	0,27
- 18-24 år	0,10	0,12	0,12	0,11	0,16	0,14
Δ 2007-2018 (andel riket)	0,27	0,07	0,14	0,47	0,53	1,00
- inrikes födda	-0,75	0,11	-0,39	-1,03	2,03	1,00
- utrikes födda	0,20	0,07	0,11	0,38	0,62	1,00
- förgym. utbildade	0,19	0,06	0,11	0,36	0,64	1,00
- eftergym. utb.	0,29	0,07	0,13	0,50	0,50	1,00
- 18-24 år	0,44	0,06	0,29	0,79	0,21	1,00
Δ 2007-2018 (andel regiontotal)¹	0,27	0,07	0,14	0,47	0,53	1,00
- inrikes födda	0,18	-0,11	0,18	0,14	-0,25	-0,07
- förgym. utbildade	0,33	0,44	0,37	0,36	0,57	0,47
- eftergym. utb.	0,37	0,36	0,31	0,35	0,32	0,34
- 18-24 år	0,09	0,04	0,10	0,08	0,02	0,05
Δ 2007-2018 (%)	97%	46%	121%	88%	46%	60%
- inrikes födda	33%	-8%	37%	22%	-15%	-6%
- utrikes födda	171%	136%	240%	176%	256%	218%
- förgym. utbildade	111%	77%	164%	113%	89%	96%
- eftergym. utb.	103%	52%	122%	93%	78%	85%
- 18-24 år	73%	13%	84%	57%	4%	16%

Källa: Arbetsförmedlingen. ¹ Översta raden (fet stil) gäller andel av riket.

Bilaga 4: a- och b-effekten på relativa arbetslösheten (Tabell 4)

I Tabell 4 visas *a-kvoten*, den andel av förändringen av antalet arbetslösa (ΔA) som beror på att den relativa arbetslösheten (andel av befolkningen) ändrats från 2007 till 2018, här kallad *a-effekten*. *a-effekten* (Δa) beräknas som den faktiska ökningen av antalet arbetslösa ($\Delta A = A_{2018} - A_{2007}$) minus den så kallade *b-effekten* (Δb), och *b-effekten* som den projicerade arbetslösheten minus det faktiska antalet arbetslösa i början av perioden (A_{2007}). Den projicerade ökningen är den som skulle realiserats om den relativa arbetslösheten som gällde 2007 (a_{2007}) skulle multipliceras med den faktiska befolkningen 2018 (b_{2018}). Formaliserat gäller att $\Delta a = \Delta A - \Delta b = (A_{2018} - A_{2007}) - (a_{2007} * b_{2018} - A_{2007})$. Andelen i Tabell 4 (*a-kvoten*) ges då av $\frac{\Delta a}{\Delta A} = \frac{\Delta A - \Delta b}{(A_{2018} - A_{2007})}$ och en motsvarande *b-kvot* kan beräknas som $\frac{\Delta b}{\Delta A} = \frac{(a_{2007} * b_{2018} - A_{2007})}{(A_{2018} - A_{2007})}$.

Uppdelningen i a- och b-effekten ger en kategorisering av den totala förändringen av antalet arbetslösa under en given period, för en specifik region och undergrupp eller totalt sett. Genom att "projicera" arbetslösheten med 2007 års relativa arbetslöshet på 2018 års befolkning kan effekten som beror på befolkningstillväxt (b-effekten) särskiljas från den som beror på att den relativa arbetslösheten ändrats (a-effekten). a-effekten är ett mått på hur väl matchningen på arbetsmarknaden fungerat, enligt resonemanget i fotnot 20. a-kvoten sätter a-effekten i relation till den totala förändringen av arbetslösheten. Vid ökat antal arbetslösa kan a-kvoten visa hur stor andel av ökningen som beror på a-effekten, till exempel 0,79 när det gäller utrikes födda i hela riket, enligt Tabell 4. Därmed förklarar befolkningstillväxten (b-effekten) endast drygt en femtedel av den totala ökningen av antalet utrikes födda arbetslösa i riket under perioden 2007-2018. Men för vissa undergrupper och regioner har antalet arbetslösa minskat och såväl a- som b-effekten varierar över kategorierna (positiv eller negativ effekt på antalet

arbetslösa). Matrisen nedan visar olika möjliga kombinationer av a- och b-effekten (positiv och negativ) samt arbetslöshetens utveckling (minskande eller ökande) bakom a-kvoten i Tabell 4.

		Δ relativ arbetslöshet	
		Ökad relativ arbetslöshet	Minskad relativ arbetslöshet
Δ antal arbetslösa	Ökad arbetslöshet	<p>a) a-kvoten < 1: Ökningen av antalet arbetslösa beror på både a- och b-effekten. a-kvoten ≥ 1: Ökningen beror endast på a-effekten.</p> <p>b) a-kvoten < 1: kvoten visar effekten av ökad relativ arbetslöshet i relation till den totala ökningen. a-kvoten ≥ 1: b-effekten minskande och kvoten visar hur mycket större effekten av ökad relativ arbetslöshet är i relation till den totala ökningen.</p> <p>c) Grupper i tabell 4: Samtliga grupper utom inrikes födda i Göteborgsregionen och utanför storstadsområden samt inrikes födda i riket som är förgymnasialt utbildade respektive 18-24 år.</p>	<p>a) Ökningen av antalet arbetslösa beror endast på b-effekten.</p> <p>b) a-kvoten negativ och visar effekten av minskad relativ arbetslöshet i relation till den totala ökningen.</p> <p>c) Grupper i tabell 4: Eftergymnasialt utbildade inrikes födda i Göteborgsregionen och utanför storstadsregionerna. (***)</p>
	Minskad arbetslöshet	<p>a) Minskningen av antalet arbetslösa beror endast på b-effekten.</p> <p>b) a-kvoten negativ och visar hur stor effekten av ökad relativ arbetslöshet är i relation till det minskade antalet arbetslösa.</p> <p>c) Grupper i tabell 4: Inrikes födda utanför storstadsregionerna samt förgymnasialt utbildade inrikes födda i Göteborgsregionen, utanför storstadsregionerna och riket. (**)</p>	<p>a) a-kvoten < 1: Minskningen av antalet arbetslösa beror på både a- och b-effekten. a-kvoten ≥ 1: Minskningen beror endast på a-effekten.</p> <p>b) a-kvoten < 1: kvoten visar effekten av minskad relativ arbetslöshet i relation till den totala minskningen. a-kvoten ≥ 1: b-effekten ökande och kvoten visar hur mycket större effekten av minskad relativ arbetslöshet är i relation till den totala minskningen.</p> <p>c) Grupper i tabell 4: Inrikes födda i Göteborgsregionen samt inrikes födda 18-24 år i Göteborgsregionen, utanför storstadsregionerna och riket. (*)</p>
<p>a) Förklaring till arbetslöshetens utveckling. b) Tolkning av a-effekten. c) Berörda grupper i tabell 4.</p>			